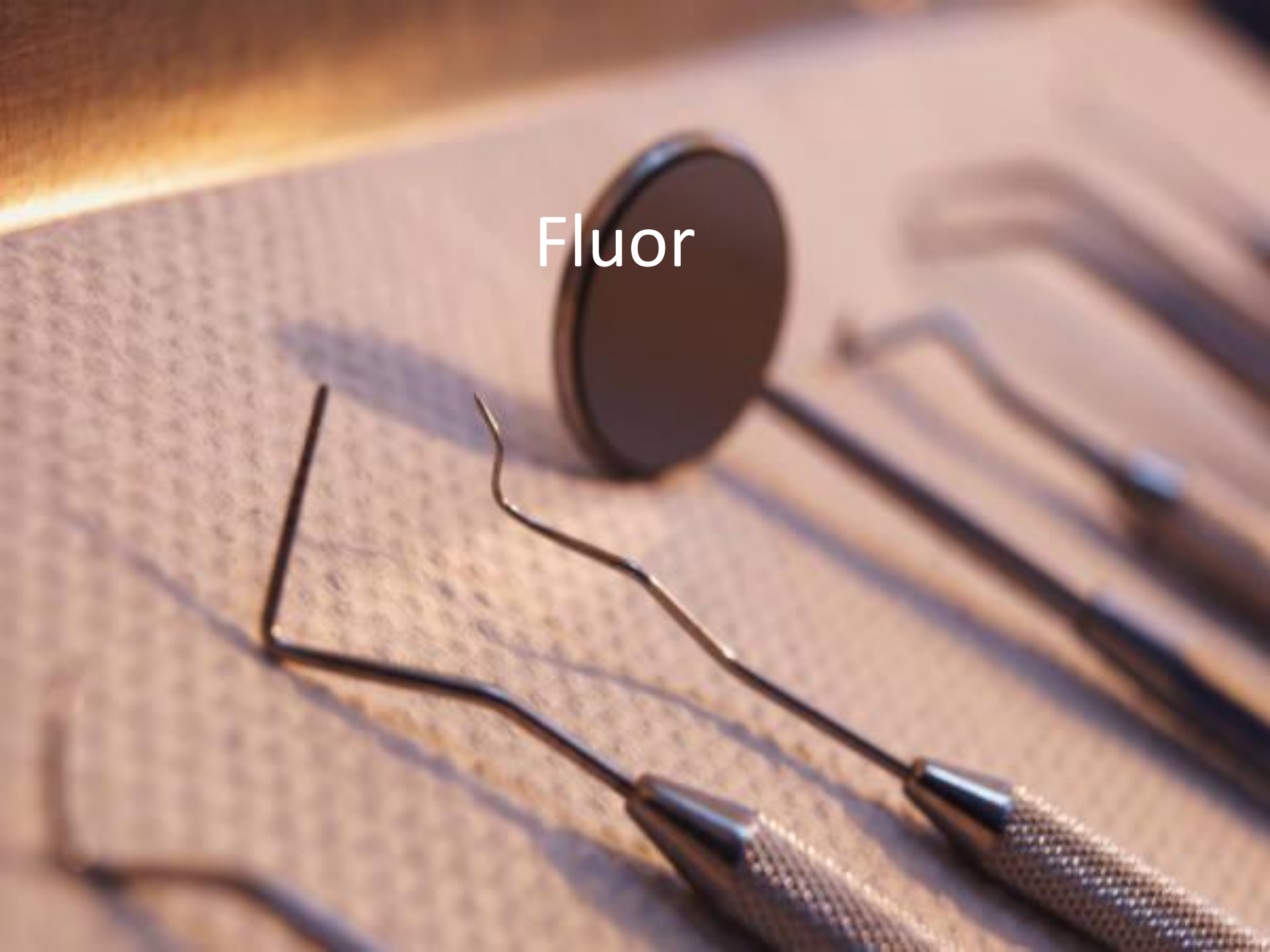

Fluor

ROLA FLUORU W PROFILAKTYCE PRÓCHNICY

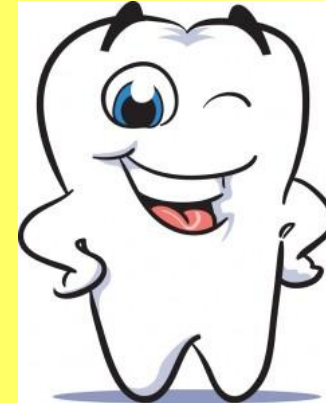
Fluor

- Jasnożółty gaz o ostrym zapachu i bardzo dużej aktywności chemicznej
- W przyrodzie – składnik zewnętrznych warstw ziemi.
  - Fluoryt, kriolit, apatyt
  - Woda, rośliny, kości, zęby zwierząt i ludzi
  - Ryby, warzywa, mleko
- Rozmieszczenie na kuli ziemskiej nie jest równomierne

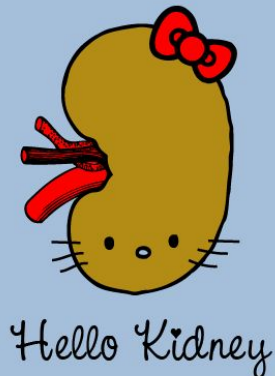

Fluor

- Fizjologicznie jest unikatowym pierwiastkiem, ponieważ nie zachowuje się jak inne halogeny
- Jest potrzebny do mineralizacji tkanek, takich jak kość i tworzące się zęby
- Przy obecności wapnia i fosforanów w roztworze preferencyjnie powstaje fluoroapatyt
- Wchłania się do krwi z przewodu pokarmowego i następnie odkłada się w kościach. Częściowo wydalany przez nerki

i
z
i
w

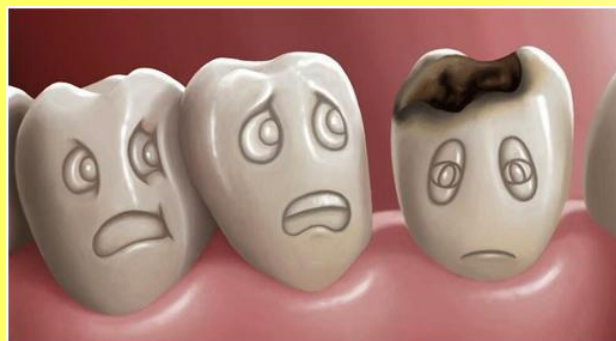
Zarówno brak jak i nadmiar F jest niekorzystny dla uzębienia

- Nadmiar powoduje występowanie plamistości szkliwa

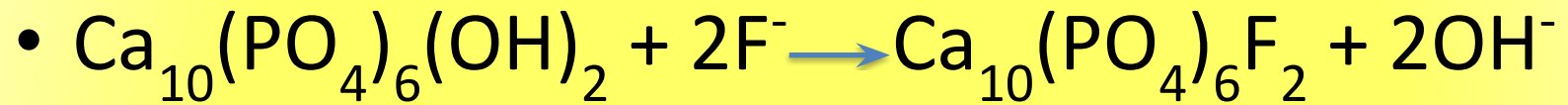

- Brakowi towarzyszy intensywna próchnica

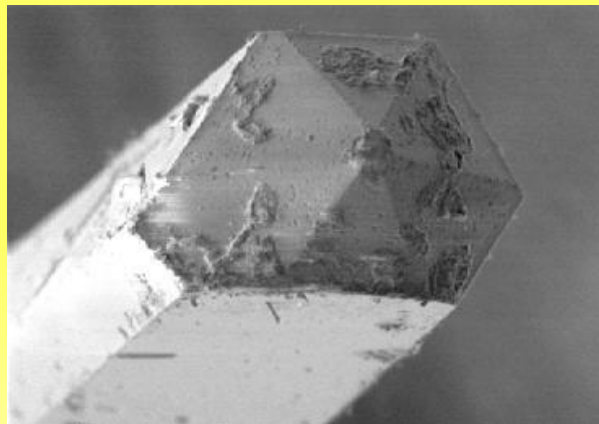

Optymalna z punktu widzenia zapadalności na próchnicę, nie wywołująca działań niepożądanych jest zawartość fluoru w wodzie pitnej ok. 1 ppm (1 mg/l)

Fluor wchodzi w reakcję chemiczną z hydroksyapatytem szkliwa

Powstały w wyniku wymiany jonów fluoroapatyt jest bardziej stabilny, wykazuje lepszą krystaliczność, twardość i trudniej rozpuszcza się w kwasach niż hydroksyapatyt.

Profilaktyka fluorkowa

- Profilaktyka fluorowa, obok właściwej higieny jamy ustnej i prawidłowej diety, jest głównym sposobem zapobiegania próchnicy zębów. W celu wzbogacenia szkliwa we fluor stosuje się metody endogenne, najczęściej fluorkowanie wody do picia oraz fluoryzację kontaktową, w której stosuje się nieorganiczne związki fluoru oraz jego połączenia organiczne, tzw. fluoroaminy.
- Działanie ochronne przez próchnicą utrzymuje się jednak tylko wtedy, jeżeli jest stały optymalny dowóz fluoru, w przeciwnym wypadku fluor powoli ulega wypłukaniu z powierzchniowej warstwy szkliwa.
- Badania wykazują, że działanie fluoru w profilaktyce próchnicy jest najbardziej skuteczne wówczas, gdy jest on podawany systematycznie.

- Szklivo zębów świeżo wyrzniętych nie jest dostatecznie zmineralizowane, ani wysycone fluorem, aby mogło się oprzeć działaniu czynników uszkadzających
- W okresie postoperacyjnego dojrzewania następuje dalsze wbudowywanie jonów Ca, PO₄, F – przy odpowiedniej podaży związków fluoru
  - Stabilna rezerwa fluoru – wbudowana w hydroksyapaty szkliva przy długotrwałym stosowaniu preparatów o niskich stężeniach
  - Labilna rezerwa fluoru – CaF na powierzchni szkliva , preparaty o dużych stężeniach

Działanie kariostatyczne fluoru

- Istotne działanie kariostatyczne występuje przy zawartości w powierzchniowej warstwie szkliwa (30 μm) równej 1000 ppm (0,1%)
- Celem profilaktycznego stosowania związków fluoru jest jak najszybsze osiągnięcie takiego stężenia oraz utrzymanie go na tym poziomie przez całe życie
- W związku z fizjologicznym ścieraniem zębów oraz z niektórymi zabiegami stomatologicznymi (oczyszczenie pumeksem) dochodzi do utraty najbogatszych we F warstw szkliwa.
- Ponadto skład szkliwa nie jest stały – pomiędzy śliną, płytką naczębną i szkliwem występuje stała wymiana jonów Ca^{2+} , PO_4^{3-} , F^- .

Działanie przederupcyjne

- Katalizator powstawania mineralnej fazy szkliwa, którą stanowi hydroksyapatyt
- Całkowicie lub częściowo zastępuje zastępuje jony hydroksylowe powodując powstawanie fluoroapatytu/ fluorohydroksyapatytu
- Sprzyja prawidłowemu tworzeniu sieci krystalicznej szkliwa zapobiegającemu powstawaniu śrubowych i krawędziowych dyslokacji przestrzennych
- Sprzyja powstawaniu większych kryształów apatytów z mniejszą zawartością węglanów o optymalnej stabilności fizykochemicznej sieci krystalicznej
- Uczestniczy w procesie usuwania wody i substancji organicznych z nowo odłożonego szkliwa, czyli w przederupcyjnym dojrzewaniu szkliwa

Działanie poerupcyjne

- Przebieg procesów demineralizacji i remineralizacji
- Odkładanie płytki bakteryjnej przez zakłócanie początkowej adherencji bakterii do nabytej błonki zęba, interferencję z następowo mnożącymi się i agregującymi bakteriami płytki oraz powstanie zmian we florze bakteryjnej
- Obniżanie metabolizmu węglowodanowego bakterii płytki przez hamowanie aktywności enolazy i w konsekwencji transportu glukozy do wnętrza komórki i produkcji kwasu mlekowego, translokacji cukrów w błonach komórkowych, transportu i akumulacji kationów w komórkach oraz fosfataz komórkowych katalizujących hydrolizę estrów fosforanowych

DZIAŁANIA TE SPRZYJAJĄ MNIEJSZEJ
ROZPUSZCZALNOŚCI SZKLIWA W KWASACH
PO WYRZNIĘCIU ZĘBA

Mechanizmy działania fluoru

- **Działanie przederypcyjne**- wbudowywanie do apatyty podczas rozwoju zęba
- **Działanie poerypcyjne** - fluor wpływa na:
  - 1) przebieg procesów demineralizacji i remineralizacji
  - 2) odkładanie płytki bakteryjnej
  - 3) obniżanie metabolizmu węglowodanowego bakterii płytki

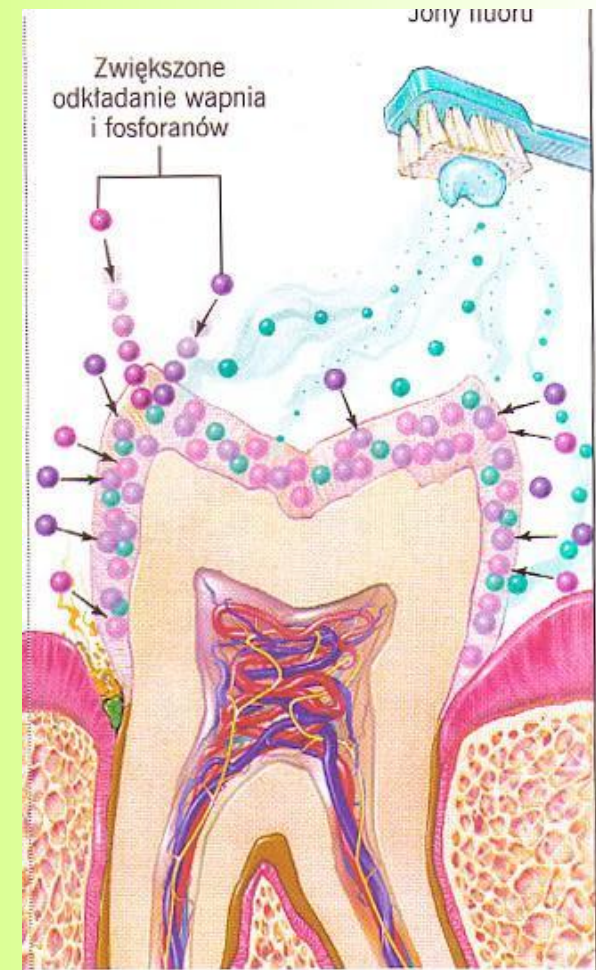
HAMOWANIE DEMINERALIZACJI

- Fluor może zapobiegać **utracie minerałów** z powierzchni kryształu:
- podpowierzchniowe zdrowe szkliwo zawiera około **20-200 ppm F** w zależności od ilości jego wbudowania w trakcie rozwoju
- U osób pijących wodę fluorkowaną lub przyjmujących tabletki fluorkowe zawartość ta jest wyższa.
- Zewnętrzna warstwa szkliwa grubości kilku mikronów zawiera **1000-2000 ppm F**, ale nie wpływa to istotnie na rozpuszczalność w kwasach.
- **jeśli fluorki są obecne w czasie powstawania kwasów w płytce to dyfundują one razem z kwasem do podpowierzchniowego szkliwa i adsorbując się na powierzchni kryształu chronią przed dalszym rozpuszczaniem**
- obecność **niskich poziomów** fluorków w środowisku jamy ustnej znacznie hamuje rozpuszczanie substancji mineralnej.

WPŁYW NA REMINERALIZACJĘ

- Fluor może podwyższyć mineralizację przez jony wapniowe i fosforanowe
- Kiedy do remineralizacji zachodzi w obecności fluoru – odbudowywane szkliwo jest bardziej odporne na próchnicę niż szkliwo pierwotnie zmineralizowane. (efekt ten występuje nawet przy bardzo niskim stężeniu fluoru mniej niż 0,1 ppm w płynnej fazie otaczającej macierz szkliva)
- Badania wykonane na modelach symulujących procesy de- i remineralizacji wykazały, że stężenie fluoru powyżej 0,03ppm przyspiesza remineralizację.
- Stosowanie miejscowo preparatów fluorkowych, w tym past do zębów powoduje początkowo bardzo wysokie stężenie fluoru w ślinie, które potem spada, ale przez kilka godzin utrzymuje się poziomie (0,03-0,1 ppm) zwiększającym remineralizację.
- Dawniej przeprowadzone badania wykazały wyższe stężenia fluorków ślinie osób z terenu wody fluorkowanej niż z rejonu niefluorkowanego. Jednakże ostatnio nie stwierdzono takich różnic, prawdopodobnie z powodu powszechnego stosowania past do zębów z fluorem, będących stałym źródłem dowozu małych ilości fluoru do środowiska jamy ustnej

- W zależności od stężenia zastosowanego miejscowo preparatu w środowisku jamy ustnej zachodzą dwie różne reakcje fluoru ze szkliwem– powstaje fluorohydroksyapatyt lub/i fluorek
- Postuluje się również adsorpcję (bez wiązania chemicznego) jonów fluorkowych do powierzchni szkliwa

- Tworzenie fluorohydroksyapatytu następuje, gdy w zastosowanym preparacie **stężenie fluoru jest niskie (<50 ppm) i jego odczyn jest zakwaszony**
- Tworzy się w najbardziej zewnętrznej warstwie szkliwa i stanowi integralną część tkanki, która zostanie utracona w przypadku starcia szkliwa lub całkowitego rozpuszczenia.
- Przy obojętnym pH powstawanie fluorohydroksyapatytu jest powolne i nie kompensuje normalnego starcia zęba. Warunkiem determinującym jego powstanie jest **przesycenie płynów jamy ustnej (śliny i płynu płytki)** w odniesieniu do fluoroapatytu. Zdarza się to przy pH powyżej **4,5**. Przy pH poniżej 4,5 płyny stają się nienasycone zarówno w stosunku do hydroksyapatytu jak i fluorohydroksyapatytu.

- Natomiast **fluorek wapnia** powstaje **wówczas, kiedy w roztworze obmywającym szkliwo stężenie jonów fluorkowych jest wysokie (>100ppm)**
- Następuje to po miejscowym profesjonalnym zastosowaniu preparatów fluorkowych w postaci **plynu, Żelu, pianki lub lakieru** albo domowym w **postaci fluorkowanych past do zębów** (zwłaszcza zawierających NaF).
- Tworzenie fluorku wapnia zwiększa się **przy niskim pH**, gdyż wzrasta wtedy rozpuszczalność szkliwa dostarczając większych ilości jonów wapnia (oprócz zawartych w ślinie i płynie płytki) do jego powstania.
- Po miejscowej aplikacji przez 2 minuty 2% obojętnego roztworu NaF (około 9000 ppm), formowanie się fluorku wapnia jest niewielkie, gdyż powolne rozpuszczanie hydroksyapatytu szkliwa dostarcza niewielkich ilości zjonizowanego wapnia.
- Natomiast **zakwaszone** preparaty fluorkowe powodują **większe rozpuszczanie szkliwa** i tym samym odłożenie większych ilości fluorku wapnia na powierzchni szkliwa. Związek ten wyprecypitowany w postaci sferycznych granulek na powierzchni zdrowego lub porowatego szkliwa, *w błonce nazębnej oraz w miejscach stagnacji płytki stanowi rezerwuar fluoru, z którego stopniowo uwalniane są jony fluorkowe*

DZIAŁANIE NA ZĘBINĘ

- Zębina jest mniej uwapnioną tkanką niż szkliwo. Zawiera wagowo 70% substancji nieorganicznych, 20% substancji organicznych i 10% wody, a objętościowo 47% substancji nieorganicznych, 32% organicznych i 21% wody .
- Podobnie jak w szkliwie, jej mineralną fazę stanowi hydroksyapatyt tworzący mniejsze kryształy z większą zawartością innych jonów. **Traktowanie zębiny preparatami fluorkowymi zmniejsza jej rozpuszczalność** i powoduje powstanie **grubej warstwy w powierzchniowej warstwie zmiany**. Jednak stężenia fluorków potrzebne do zahamowania demineralizacji zębiny muszą być **10-krotnie wyższe niż dla szkliwa**.
- Ponadto, w warunkach doświadczalnych, gdy demineralizacja pojawia się w obecności warstwy powierzchniowej zawierającej fluorki, to warstwa ta zostaje zachowana a **do utraty substancji mineralnych dochodzi głębiej poza tą warstwą**. Ostatnio wykazano, że bardzo głębokie zmiany obejmujące całą szerokość szkliwa i część zębiny mogą jeszcze **ulec remineralizacji** w wyniku kontaktu z roztworem remineralizującym. Proces ten jest bardzo powolny, ale stwarza możliwość zapobiegawczego postępowania w głębokich zmianach próchnicowych

WPŁYW NA ODKŁADANIE PŁYTKI

- zakłócanie początkowej adherencji bakterii do nabytej błonki zęba (*pellicle*)
- *interferencję z następowo mnożącymi się i agregującymi bakteriami płytki*
- *powoduje powstanie zmian we florze bakteryjnej,*

OBNIŻENIE METABOLIZMU WEGLOWODANOWEGO BAKTERII

Polega na hamowaniu:

- aktywności enolazy
- transportu glukozy do wnętrza komórki, co w konsekwencji zmniejsza produkcję kwasu mlekowego
- translokacji cukrów w błonach komórkowych, syntezę polisacharydów wewnątrz i zewnątrzkomórkowych zmniejszenie ich ilości w płytce
- transportu i akumulacji kationów w komórkach
- fosfataz komórkowych katalizujących hydrolizę estrów fosforanowych

Jeśli dentyści żyją z ludzi mających popsute zęby, to czemu miałbyś ufać paście polecanej przez 4 na 5 dentyistów?

FLUOR?

Nie, dziękuję!

www.AkademiaWitalnosci.pl

UDOSTĘPNIJ ZNAJOMYMI

FLUORYZACJA

- **Fluoryzacja endogenna**

polegająca na dostarczaniu do organizmu fluoru z pokarmem (fluoryzacja wody pitnej, soli kuchennej) oraz w postaci tabletek lub kropli fluorkowych.

- **Fluoryzacja kontaktowa (egzogenna)**

przeprowadzana w gabinecie stomatologicznym przez wykwalifikowaną higienistkę stomatologiczną. Zabieg polega na aplikacji na oczyszczone zęby preparatów zawierających duże stężenie fluoru.

FLUORKOWANIE WODY

- Fluorkowanie wody wodociągowej jest bezpieczne i efektywne
- Zalecany poziom stężenia fluoru w wodzie wodociągowej wg WHO to 0,5-1,0 mg/l
- Stwierdza się 20-40% redukcję próchnicy
- Flourki działają korzystnie zarówno u dorosłych jak i u dzieci
- Fluorkowanie wody wprowadzono m.in. w Kanadzie, Nowej Zelandii, Irlandii, Australii, w Singapurze czy Hongkongu.
- W Polsce prowadzono fluorkowanie wody od końca lat 60. do początku lat 90. XX wieku (m. in. Szczecin, Wrocław). Wykazano jednocześnie redukcję próchnicy, ale również zwiększenie liczby przypadków łagodnej fluorozy.

WODA BUTELKOWANA I FILTROWANA

- Woda butelkowana powinna mieć oznaczenia informujące o zawartości fluoru, a w przypadku filtrów do wody informacje o zawartości fluoru spożytego w związku ze stosowaniem danego produktu.
- Zawartość fluoru dodawanego przez producentów do wody butelkowanej powinna wynosić 1,0 mg F/l

DOMOWE FLUORKOWANIE WODY

- W rejonach, w których woda fluorkowana jest niedostępna, powinna być możliwość domowego fluorkowania.
- W sprzedaży tabletki fluorkowe jako suplementy dodawane do niefluorkowanej wody pitnej, aby uzyskać stężenie fluoru 1 mg F/l.
- Ryzyko przedawkowania: dzieci z chorobami nerek (mniejsze wydalanie fluoru), moczówka prosta i cukrzyca (zwiększona podaż płynów, które też zawierają fluor).
- Tabletki z fluorem nie są zalecane kobietom w ciąży (brak dowodów skuteczności działania).
- W Polsce dostępne są:
  - Tabletki Zymafluor 0,25 i 1,0 mg
  - krople Zymafluor 0,14% (4 krople=0,25 mg fluoru)

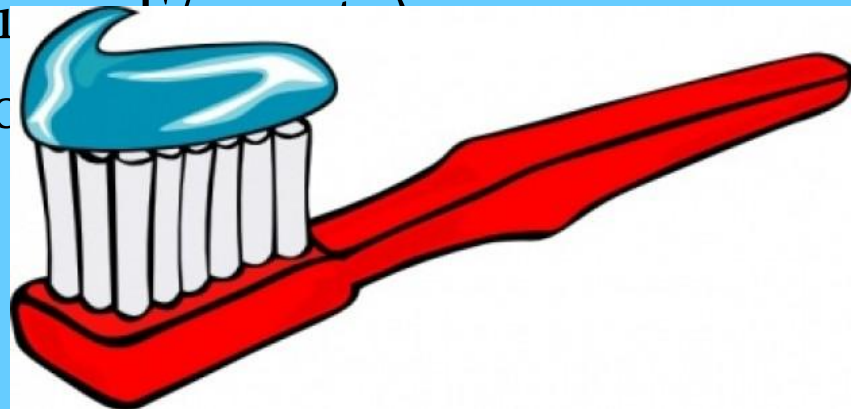

FLOURKOWANIE SOLI KUCHENNEJ

- Daje podobne efekty, jak przy fluorkowaniu wody pitnej.
- 250 mg fluorku sodu na 1 kg soli kuchennej.
- Jest to metoda tańsza i zapewnia możliwość „wolnego wyboru”.
- Fluorkowanie soli przeprowadza się w: Szwajcarii, na Węgrzech, w Hiszpanii, Kolumbii, Meksyku, Francji, Niemczech.
- Wada: do 1-2 roku życia spożycie soli jest małe.
- Inne produkty fluorkowane: mleko, mąka, guma do żucia, cukier (nie znalazły zastosowania).

FLUORKOWANE PASTY DO ZĘBÓW

- Redukcja częstości występowania próchnicy do 25%
- Zawierają
  - Fluorek sodu, monofluorofosforan sodu (MFP)
  - Fluorek cyny (II)
  - 1000-1100 ppm fluorku (1 mg F⁻ / 1 g pasty)
  - Pasty dla dzieci; 250, 400 ppm

- W związku z ryzykiem połknięcia pasty dostarczanej na szczotce do zębów do wieku 17 miesięcy dziecko powinno mieć oczyszczane zęby przez dorosłego, bez użycia pasty do zębów.
- Dziecko w wieku od 18 miesięcy do 5 lat – szczotkowanie 2 razy dziennie z użyciem pasty do zębów o zawartości 400-500 ppm F wielkości ziarna grochu.

Standardowe pasty flourkowe

- Zawierają 1000-1100 ppm F

Pasty z wysoką zawartością fluoru (pasty lecznicze)

- Zawierają 1500-5000 ppm F
- Stosowane na ogół jeden raz dziennie z podawaniem standardowej pasty.

PŁUKANKI Z FLUOREM

- PŁUKANKI DO CODZIENNEGO STOSOWANIA

- 0,05% obojętny roztwór fluoru sodu
- Słabo zakwaszony roztwór fluoru sodu kwasem fosforowym i jednozasadowym fosforanem sodu

- PŁUKANKI DO STOSOWANIA RAZ NA TYDZIEŃ LUB CO DWA TYGODNIE

- 0,2% obojętny fluor sodu

- Wskazania do stosowania płukanek
  - Pacjenci w trakcie leczenia ortodontycznego
  - Cierpiący na poradiacyjną kserostomię
  - Dzieci niezdolne do wykonywania prawidłowego szczotkowania
  - Dzieci z wysokim ryzykiem próchnicy
- Przeciwwskazania
  - Nie są polecane dla dzieci w wieku przedszkolnym

LAKIERY FLOURKOWE

Powodują wiązanie fluoru ze szkliwem przez dłuższy czas niż inne miejscowo stosowane preparaty fluorkowe. Skuteczne zarówno w uzębieniu stałym jak i mlecznym.

WSKAZANIA:

- Nadwrażliwe miejsca
- Świeżo wyrznięte zęby
- Miejscowa remineralizacja białych plam próchnicowych
- Osoby zaliczane do grupy wysokiego ryzyka próchnicy

Preparaty

- DURAPHAT – alkoholowy roztwór naturalnych żywic zawierający 50 mg NaF/ml. Pozostaje na powierzchni zębów do 12-48 godzin, uwalniając powoli fluor.
- FLOUR PROTECTOR – silanizowany lakier flourkowy z niższym stężeniem flouru na bazie żywicy poliuretanowej.

ŻELE, PIANKI, ROZTWORY I KREMY Z FLUOREM

- Żele fluorkowe są dostępne jako żele profilaktyczne – z wysokim stężeniem fluoru (9000-12300 ppm F) ograniczone wyłącznie do profesjonalnego użytku w gabinetach stomatologicznych, i lecznicze – z niższą zawartością fluoru (np. 1000 ppm F) – stosowane w domu po dokładnym instruktażu.

ŻELE FLUORKOWE ZAKWASZONE KWASEM FOSFORANOWYM

- Zawierają 12 300 ppm F lub 5000 ppm F
- Używane wyłącznie do użytku profesjonalnego
- Wykorzystywane przede wszystkim do zapobiegania rozwojowi próchnicy
- Stanowią mieszaninę fluorku sodu, kwasu fluorowodorowego i kwasu ortofosforowego

ŻELE Z OBOJĘTNYM FLUORKIEM SODU

- Zawierają 9000 ppm F
- Mogą być stosowane w przypadkach erozji szkliwa, odsłonięcia zębiny, zębiny próchnicowej lub gdy powierzchnia szkliwa jest bardzo porowata (np. w hipomineralizacji).
- Nie przebarwiają zębów, wypełnień kompozytowych lub uzupełnień porcelanowych.

FLUOREK CYNY (II), SnF_2

- Żel leczniczy na bazie metylocelulozy i gliceryny
- Używany miejscowo w celu remineralizacji białych plam próchnicowych i innych obszarów hipomineralizacji szkliwa
- Zawiera 1000 ppm F i 3000 ppm Sn
- Niewielką ilość nanosi się na bagietkę i nakłada na osuszone powierzchnie zębów – można wykonać w domu.

FLUOREK CYNY W POSTACI ROZTWORU

- Stosowany miejscowo na zagrożone rozwojem próchnicy miejsca jak głębokie bruzdy, dołki, białe plamy w postaci 10% roztworu

KREMY ZAWIERAJĄCE KOMPLEKS KAZEINOWO-FOSFOPEPTYDOWY Z BEZPOSTACIOWYM FOSFORANEM WAPNIA

- Dostępne jako kremy do aplikacji w warunkach domowych
- Zawierają 900 ppm F
- Po umyciu i nitkowaniu nakłada się na powierzchnie zębów za pomocą palca lub bagietki
- Nie należy stosować u osób uczulonych na białka mleka!

Metody fluoryzacji egzogennej:

- **METODA KNUTSONA**

Wcieramy 2% fluorek sodu przez jedną minutę w powierzchnię zębów, które wcześniej zostały oczyszczone mechanicznie pastą polerską.

Zabieg przeprowadza się na stałych zębach u dzieci 4- krotnie z odstępami 2 tyg.

Zabiegi te wykonujemy w określonym wieku tj. 7-10-12-13 lat.

Dzięki tej fluoryzacji zabezpieczamy zęby przed działaniem kwasów na 2-3 lata. Występowanie próchnicy po tych zabiegach zmniejszają się o 40%.

- **METODA BERGGRENA - WELANDERA**

Ta metodą głównie stosowało się w przedszkolach i szkołach.

Szczotkujemy zęby roztworem fluorku sodu 0,5-1%, około 30ml roztworu.

Szczotkujemy zęby metoda ruchów okrężnych 2-4min. Zabieg

wykonujemy 5 razy w roku co 2 tyg. Po zabiegu nie jemy i nie pijemy

przez 1 h. Dzięki tej metodzie redukcja

próchnicy wynosi 30%.

- **PŁUKANIE JAMY USTNEJ METODĄ TORELLA.**

Stosujemy ją u dzieci powyżej 6r.życia. 10ml 0,2% roztworu fluorku sodu. Dziecko płuczę buzie przez 2-3 min i po zabiegu nie je i nie pije przez 30min. Powtarza się przez cały rok co 2 tyg, ale zawsze pod kontrolą higienistki. Nie należy przed zabiegiem szczotkować zębów pastą z fluorem ani żadnych innych preparatów zawierających fluor

Toksykologia fluoru

Fluor

- Łatwo przenika z przewodu pokarmowego i płuc do krwiobiegu
- Odkłada się w kościach i zębach
- Nadmiar usuwany z moczem i śliną
- Im większa zawartość w kościach tym mniejsze możliwości kumulacji

- Dopuszczalna dzienna dawka fluoru wynosi 3-4 mg F/dzień (woda pitna, napoje, produkty żywnościowe).
- Ostre zatrucie fluorem może wystąpić przy spożyciu od 2 do 8 mg F/kg m.c.
- Dawka śmiertelna dla dorosłego człowieka ma zakres od 32 do 64 mg F/kg m.c., dla dzieci 15 mg/kg m.c.

Patomechanizm ostrego zatrucia

1. Hamowanie procesów enzymatycznych
2. Wytwarzanie nierozpuszczalnego CaF_2 co doprowadza do spadku wapnia we krwi z równoczesnym wzrostem poziomu potasu
3. Wstrząs
4. Uszkodzenie narządów wewnętrznych

Objawy ostrego zatrucia

- nudności, wymioty, bóle brzucha, biegunka, krwawienie z błony śluzowej żołądka,
- ślinotok, łzawienie, obfite poty,
- osłabienie, bóle głowy,
- bladość, sinica, duszność, utrudnione połykanie,
- tężyczka, skurcze mięśniowe w kończynach – hipokalcemia,
- spadek ciśnienia i arytmia, migotanie komór – hiperkaliemia,
- tętno przyspieszone lub niewyczuwalne,
- kwasica oddechowa i metaboliczna,
- porażenie oddychania i zatrzymanie akcji serca.

Pierwsza pomoc w ostrym zatruciu

- Podanie środków bogatych w wapń, takich jak np. mleko, wiążących fluor w związki mniej toksyczne
- Jeżeli od połknięcia dawki toksycznej upłynęła godzina wapń podać dożylnie

Zatrucie przewlekłe- Fluoroza

- Połykanie przez dłuższy czas pewnych ilości substancji zawierających związki fluoru, nawet o niskich stężeniach (woda mineralna, sól, tabletki, pasta do zębów, pożywienie, herbata)
- Opalizujące, kredowobiałe lub brunatne plamy, zagłębienia
- Postacie łagodne- zmniejszona podatność na próchnicę, ciężkie postacie- zwiększona podatność
- Wapń i magnez ograniczają wchłanianie fluoru (niedobór sprzyja fluorozie)

Mutagenność i karcinogenność

- Fluor może mieć negatywny wpływ na system nerwowy i system odpornościowy i u dzieci może powodować chroniczne zmęczenie, obniżać poziom IQ, obniżać umiejętności uczenia się, powodować letarg i depresję.
- Fluor kumuluje się w kościach, blokuje też wchłanianie magnezu przez organizm, przenikając przez łożysko może u kobiet ciężarnych czyni nieodwracalne szkody dla płodu.
- Obecnie nie ma jednak jednoznacznych dowodów naukowych na to, że związki fluoru mogą działać genotoksycznie, karcinogennie, zaburzać funkcje rozrodcze czy procesy immunologiczne.